

Wandeling 14

Dommelbeemden, Vlasroot, Run (3,9 of 6,5 of 9,3 of 13,1 km)

Mooi weer, het doelgebied is ten zuiden van Eindhoven, een beetje westelijk mag ook. Gekozen voor het stroomgebied van de Dommel en de Run. Beide zijn ze in het verleden verontreinigd, vergraven en rechtgetrokken maar nog vol (potentiële) rijkdom: intussen is gelukkig al meer dan dertig jaar met goed resultaat aan natuurherstel gewerkt.

Vertrekpunt is de hoek van de Runstraat en de Witvenseweg. Hier de zandweg op; deze heet de Nagelmekerseseweg. Spoedig is het geluid van de A67 niet meer te horen. Links in een weiland onvervalste roodbonte koeien. Ik tel er 27; hoe die ene zwartbonte in dit gezelschap is gekomen is niet duidelijk maar het lijkt agrarische humor. Na 500 meter linksaf het klaphek door en de gele pijlen volgen. Met wat bochten leidt dit 'nattevoetenpad' naar de oever van de Dommel. Daar rechtsaf stroomopwaarts lopen, ook als de gele pijltjes op een gegeven moment naar rechts wijzen. Het pad rechtdoor ligt op dat punt verborgen in het riet. Het is overgroeid omdat het afgesloten is geweest in verband met een conflict over jacht, maar nu is het weer open. In 2020 blijkt een bever (volgens het waterschap) daar wat graafwerkzaamheden gedaan te hebben, waardoor het pad weggespoeld is. Gelukkig is bij het weiland het prikkeldraad op 2 plaatsen opgebonden, waardoor we toch onze weg kunnen vervolgen. Na honderd meter is er bos; een fantastisch stilleven, opgefleurd met een grote variëteit aan paddenstoelen; vooral de roze russula's vallen op tussen de bruine en gele herfstkleuren. Ook is er nog bloeiende maagdenpalm. De oever van de Dommel wordt hoger en hoger: ook verschijnen er op deze zandrug grove dennen en is er een

Russula

Maagdenpalm

onderbegroeiing van varens; een verdwaalde zeeden torent hoog boven alles uit. Aan het eind van het bos loopt het paadje langs de Dommel niet meer verder. Rechtsaf het spoor door het weiland volgen en aan het eind rechts aanhouden tot aan de Nagelmekerseseweg. (* *Vanaf hier, op de Nagelmekerseseweg, kunt u rechtsaf direct teruggaan naar het vertrekpunt. De wandeling is dan 3,9 km. GPS-spoor: PVGE 14a*)

Hier gaan we linksaf, en bij de asfaltweg rechtsaf. Dit is de Volmolenweg. Aan de rechterkant schermen beuken een lelijke aanplant van grove dennen af. In die aanplant liggen drie poelen en ook daar werken vrijwilligers hard om de diversiteit terug te brengen. Verderop de weg oversteken naar de parkeerplaats bij de Vlasrootvennen. Daar rechtdoor, rechts ligt de Kleine Vlasroot (voedselrijk, vol met waterlelies). Links is de Grote Vlasroot, bij de bank aan het ven, rechts aanhouden. Dit

Ijsvogels zijn vrij zeldzaam maar toch algemeen bekend. Dit komt door hun typische, gedrongen verschijningsvorm en vooral door hun staalblauwe verenpakket. De naam is dan ook afgeleid van 'ijzer' (in het Duits: Eisenvogel) en heeft niets te maken met affiniteit met ijs. Integendeel zelfs: ijsvogels voeden zich vooral met kleine visjes en in bevroren water kunnen die niet worden gevangen. In koude winters is de sterfte dan ook hoog.

Ijsvogels leven bij sterk stromend water, ze nestelen in steile oeverwanden naast de beken. Het zijn dan ook echte territoriumvogels; het eigen terrein wordt fanatiek verdedigd en concurrenten worden verjaagd.

Vertrekpunt: hoek Runstraat en Witvenseweg in Veldhoven-Zuid

Parkeren: op de parkeerplaats bij partycentrum 'het Witven'.

Openbaar vervoer: buslijn 19 vanaf Eindhoven station, uitstappen bij bushalte Heerseweg en 0,6 km lopen naar start De Heers (GPS-spoor: PVGE 14 OV aanloop: 0,6 km)

Voor de wandelingen van 6,3 km en 9,3 km kan men ook buslijn 18 nemen en uitstappen bij de bushalte Volmolenweg.

Voor de wandeling van 3,9 km buslijn 18 nemen en uitstappen bij bushalte Keersopperdreef dan teruggaan naar de Volmolenweg, daar links en eerste bospad rechts en de wandeling oppakken (GPS-spoor: PVGE 14 OV aanloop II: 0,7 km).

De totale wandeling is 13,1 km (GPS-spoor: PVGE 14d), maar u kunt dit verkorten tot 3,9 km bij de Nagelmekerseseweg (GPS-spoor: PVGE 14a) (*) of tot 6,5 km via de beschreven route vanaf de Riethovensedijk (GPS-spoor: PVGE 14b) (**). Of omgekeerd: in Heers beginnen en via knooppunten 67 en 94 bij 93 (***) op de wandeling aansluiten. De afstand is dan 9,3 km (GPS-spoor: PVGE 14c).

ven was helemaal dichtgegroeid maar in 2003 is de oeverbegroeiing verwijderd en is er ook stevig gebaggerd. De gagelstruiken zijn terug, een teken dat het weer de goede kant opgaat. Aan de oevers speur ik naar de resten van de keet van een ijsclub die hier honderd jaar geleden geweest zou zijn. Behalve het plantje zonnedauw niets gevonden. Het verhaal dat de voertaal bij de ijsclub voornamelijk Fries zou zijn geweest blijft daarmee leuke fantasie. Na de Grote Vlasroot rechts aanhouden en aan het einde van het pad. We staan voor de 'nieuwe Vlasroot'; een zandafgraving die later met bouwpuin en leem weer gedeeltelijk is dichtgestort. Nu fungeert deze als visvijver; de ooit bedoelde recreatieplas is het nooit geworden. Na de plas rechtdoor naar de parkeerplaats en rechts aanhouden, bij de Riethovensedijk linksaf naar wandelknooppunt 93.

De Grote Vlasroot

Beemden waren laaggelegen gebieden die in de winter af en toe onder water kwamen te staan, met slibafzetting als gevolg. Dit was de basis voor een rijke begroeiing in de weilanden, de broekbossen en de hakhoutpercelen. De regulering van de waterstand in de Dommel kan niet meer worden teruggedraaid, maar verder is de oude situatie hier zo goed mogelijk hersteld. Er zijn houtsingels aangelegd en poelen uitgegraven. Kikkers, padden en watersalamanders zijn weer helemaal terug; ook is er een rijke variëteit aan libellen. Zelfs de ijsvogel voelt zich hier weer thuis. Natuurbeheer is hier vrijwilligerswerk: wilgen knotten, hakhout uitdunnen en de poelen eens in de zes jaar vrijmaken en uitgraven. Additionele spierkracht is nog steeds welkom!

(** / *** Als u hier op de Riethovensedijk rechtsaf gaat en via knooppunten 67 en 97 terug naar het vertrekpunt, is de totale wandeling 6,5 km (GPS-spoor: PVGE 14b). Of u sluit hier aan vanaf Heers, via 67 en 94, en loopt totaal 9,3 km. GPS-spoor: PVGE 14c)

Vanaf hier rechtsaf, naar knooppunt 37. Links ligt in het veld nog hooi, verderop ligt een fraai bos. Daar buigt het weggetje rechtsom; langs de zandopslag lopen, de sluis over en dan linksaf langs de Run. In 2020 heb je hier een mooi uitzicht op de werkzaamheden aan de zgn Parallelweg. Dit riviertje is wel erg klinisch en rechtlijnig gekanaliseerd, maar het uitzicht

De koningsvaren is een beschermde plant. Groeiplaatsen zijn vooral vochtige loofhoutbossen (oostelijk Brabant), slootranden (noordelijke Achterhoek) en bij veenmoerassen (oostelijk Friesland). Plaatselijk komen ze veelvuldig voor maar in zijn algemeenheid zijn ze zeldzaam. Typisch zijn de bruingele sporenaren en de dubbelgeveerde bladen die tot 160 cm hoog kunnen worden. Deze bladen groeien op de oude bladveren zodat zich aan de onderkant langzamerhand een stammetje vormt. De varen zelf komt hierdoor steeds verder naar boven. Koningsvarens kunnen meer dan 100 jaar oud worden, waarbij de stammen een aanzienlijke omvang aannemen.

links over velden maakt al veel goed. Het zijn echter de verschillende soorten bos aan de rechterkant die dit pad zo interessant maken. Het begint met broekbos (elzen, wilgen) daarna een gedeelte met donkere sparren (wat doen die eigenlijk hier?). Dan eiken en berken afgewisseld met broekbos. Hier moeten koningsvarens staan en na een tijdje ontdek ik een exemplaar. En dan, als je er een gevonden hebt zie je er opeens een heleboel. De koningsvarens blijken op de overgang tussen het broekbos en de hogere gedeelten te staan. Tenslotte houdt het bos op; in het weiland rechts staan schapen, allemaal wit. Ik speur naar een zwart schaap want dat hoort er natuurlijk ook te zijn. Zowaar, het is er, weliswaar helemaal aan de andere kant van de wei, maar toch. Na de derde sluis bij wandelknooppunt 37 rechtsaf het fietspad op. Dat pad gaat door het 'Groot Goor', en passeert onderweg een sloot die vermoedelijk de oude bedding van de Run was. We lopen door naar de (wat hoger gelegen) Sprankelse bossen. Dennen domineren daar, Amerikaanse eiken in herfstkleur fleuren de aanplant wat op. Bij wandelknooppunt 92 rechtsaf, de bosrand volgen; het is ongeveer anderhalve kilometer naar een verharde weg (de Turfweg). Linksaf; dan voordat we bij knooppunt 1 rechtsaf gaan even een kleine excursie rechtdoor naar het grafheuvelcomplex 'de Locht' verderop. Bij fietsknooppunt 43 links en meteen rechts het bos in een zwart metalen rek. Hier behaalde meester Panken zijn eerste aansprekende resultaat.

Terug naar knooppunt 1. Daar linksaf, achter het klimcircuit van Klimrijk Brabant – de Buitenjan (voorheen Jantje Beton) langs, rechtdoor, de Leemdijk over. De zandweg buigt dan linksom en rechtsom en komt uiteindelijk toch op de Gagelgoorsedijk. Rechtdoor, het plein van het gehucht Heers (***) komt spoedig in zicht. Mijn belangstelling gaat hier uit naar de devotiekapel, destijds gebouwd door het Ceciliagilde. Het daarachter gelegen schietterrein draagt daarentegen de profane naam 'd'n hooipeil'. Wat in verwarring ga ik naar de oostkant van het plein en dan rechtsaf de Volmolenweg op. Bij de brug over de Run (wandelknooppunt 67) linksaf en direct daarna links aanhouden. Op de kop van het bos staat een eigenwijze bremstruik als wegwijzer. Ook hier heeft de ruilverkaveling voor veel strak-

De Dommel in ere hersteld

heid gezorgd. Gelukkig heeft de verwaarlozing van het populierenbos geleid tot ruim voldoende wanorde, hoewel het geruis van de A67 er weer aan

herinnert dat de beschaving dichtbij is. En dan het gifgroene hek van zwembad het Witven. Snel doorlopen dus, tot de Runstraat; hier rechtsaf en terug naar het vertrekpunt.

Ab Stevels / Cor Luijks

Meester Petrus Panken (1819-1904) was onderwijzer in Westerhoven, maar vooral ook de amateurarcheoloog die de heemkunde in Brabant van de grond heeft getild. In 1840 vond hij een eerste urn en in 1843 een eerste grafheuvel, beide bij Bergeijk. Zijn grote succes kwam in 1845 toen hij bij de Locht 13 grafheuvels vond en een groot aantal urnen opgroef. In de Sprankelse bossen vond hij diverse mammoet- en neushoornbeenderen. In 1862 werd hij ten onrechte ontslagen wegens incompetentie en luiheid. Panken won de revisiezaak maar is nooit meer voor de klas teruggekeerd.

Met steun van weldoeners zette hij zijn archeologische werk voort en groef onder andere ook diverse Romeinse beeldjes op. Vooral bekend bleef hij echter als 'de urnenprikker'. In de wetenschappelijke wereld kreeg Panken weinig erkenning; pas vlak voor zijn dood wist hij zijn omvangrijke werk (2500 bladzijden) gepubliceerd te krijgen (1901). Later traden echter bekende archeologen als Holwerda en Van Giffen in zijn voetsporen.